

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд на тема:

“Безопасни условия на труд в зоните за отдых на строителния сектор”,

представен за присъждане на образователно-научна степен “доктор” по научна специалност *Техника на безопасността на труда и противопожарна техника* към катедра “Строителство на сгради и съоръжения” на Архитектурен факултет на ВСУ “Черноризец Храбър”

от доц. д-р инж. Г. Паничаров

автор на дисертационния труд: Фърат Ертуш Ертюрк

Предложеният дисертационен труд от докторант **Фърат Ертуш Ертюрк** е в обем от 126 страници и се състои от увод, изложение в 3 глави, заключение, списък с използвана литература и четири приложения. Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи, като в края на всяка глава са направени конкретни изводи. Основният текст съдържа 27 фигури и 15 таблици. Списъкът на литературните източници се състои от 103 заглавия на турски език, английски език и български език, оформен на много добро ниво.

1. Актуалност на разработения труд

В последните години Република Турция се превръща в една от бързо развиващите се икономики в света. Заедно с икономическия ръст, високи темпове на развитие получава и строителния сектор. Но в строителната индустрия се забелязва явна тенденция към повишаване на трудовия травматизъм - Турция се нарежда на първо място в Европа по количество на трудови инциденти в строителството. Основна причина за възникване на производствени травми и смъртни случаи е лошото физическо и психическо състояние на работещите в края на трудовия ден и седмица, вследствие на преумората им и стреса на работното място. Преумората настъпва при нарушаване на режима на труд и отдых и лоша организация на почивката на работещите.

Актуалността на темата на дисертационния труд се обуславя от необходимостта за ограничаване на трудовия травматизъм в строителния сектор чрез подобряване на качеството и ефективността на труда на персонала в зоните за отдых.

Цел на докторската теза е изследване на безопасните условия на труд на персонала в зоните за почивка и отдых на строителния сектор на Република Турция с оглед възстановяване на психическото и здравно състояние на работещите.

За постигане на целта е необходимо да се решат следните **задачи**:

1. Да се проучат факторите на трудовата дейност на работещите в строителния сектор, водещи до настъпване на трудови злополуки и професионални заболявания.
2. Да се анализират безопасните условия и ефективността на работа на персонала в зоните на почивка и отдых с цел пълно възстановяване на психическото и здравно състояние на работещите.
3. Да се разработи система за организиране на почивката в зоните на отдых в строителния сектор.
4. Да се проведе представително проучване за условията на почивка на работещите в зоните на отдых в строителния сектор.

Обект на научното изследване са зоните за отдых на строителни фирми, участващи в изграждане на магистрала и съпътстващо строителство на съоръжения и сгради в източен Анадол, област Татван, от Битлиз до Чалдиран Догубеязид, където са проведени натурни изследвания за доказване на настоящата теза.

2. Кратка аналитична характеристика на дисертационния труд

В увода е изтъкнато, че в последните години Република Турция се превръща в една от бързо развиващите се икономики (17-та икономика в света). Строителната индустрия играе важна роля в икономическото развитие на Република Турция. Увеличаването обемите на строителството води до нарастване броя на местата, заети в този отрасъл от промишлеността. Наемат се работещи без необходимия професионален опит, трудови навици и необходими знания по безопасни условия на труд (БУТ). През последните години в строителния сектор се очертава явна тенденция към увеличаване броя на трудови злополуки.

В първа глава са диференцирани понятията *безопасни условия на труд (БУТ)* и *безопасна работна среда*. Понятието *безопасни условия на труд* се определя като съвкупност от материални, технически, технологични, организационни, икономически и психосоциални фактори на работната среда и трудовия процес, които оказват влияние върху функционалното състояние на работещия, както и върху производителността и ефективността на неговата трудова дейност. Понятието *безопасна работна среда* означава среда, в която са създадени предпоставки за добро физическо, психическо и социално състояние на работещия при извършване на неговата трудова дейност. Основните цели за осигуряване и поддържане на *безопасна работна среда* са следните:

- съхраняване на трудоспособността на работещите;

- предпазване от неблагоприятни въздействия и рискове, свързани с условията на производство и изпълнението на трудовите задължения на работещите.

Разгледана е връзката между работоспособността от една страна и преумората и стреса на работното място от друга страна. Установени са фазите на работоспособността и симптомите и степените на умора. Подчертано е, че системата от безопасни условия на труд се изгражда на основата на комплекс от международни и национални регламенти.

Подробно е анализирана нормативната база на Република Турция, ЕС и Международната организация на труда, регламентираща безопасните условия на труд и отдых на работещите. Направен е задълбочен анализ на влиянието на различни фактори за възникването на трудови инциденти в строителството. Анализът показва, че основна причина за възникване на трудов травматизъм на строителната площадка е лошото физическо и психическо състояние на работещите, вследствие настъпването на преумора на работното им място. Проведеният анализът доказва необходимостта от изследване на условията за възстановяване на физическото и психическо здраве на работещите в зоните за отдых на строителния сектор.

Във втора глава е направен е цялостен анализ за състоянието на БУТ и почивка в зоните за отдых. Установени са пропуски в нормативната база, регламентираща условията на почивка и възстановяване на работещите от строителния сектор. Направеният анализ потвърждава необходимостта от промени в нормативната база и създаване на нова, актуализирана *«Системата за осигуряване на безопасни условия на труд и почивка в зоните за отдых на строителния сектор»*. Обоснована е целесъобразността от включване на общи изисквания за проектиране на стационарни и нестационарни сгради и съоръжения като съставен елемент от *«Системата за осигуряване на безопасни условия на труд и почивка в зоните за отдых на строителния сектор»*.

В трета глава от дисертацията са разработени методи за изследване на резултатите от проведените анкетни проучвания на работещите, които почиват и персонала в зоните за отдых на строителния сектор. Във връзка с ползваната методика, анкетирания са разделени на група „работещи“ и група „персонал“ на базата на определените най-високи коефициенти на трудов травматизъм за отделните строителни дейности на анкетирания. Разработена е методика на проучването, включваща цел на изследването, работни хипотези, променливи и обхват на проучването. Направеният задълбочен теоретичен и числен анализ на резултатите от анкетните изследвания показва, че нулевата хипотеза **Нур.0 „Настъпването на физическа и психическа умора допринася за увеличаване честотата на трудовия травматизъм”, се оказва вярна !**

Полученият резултат предполага определянето на влиянието на основните фактори върху трудовия травматизъм на двете експериментални групи „работещи“ и „персонал“. Проведеният

сравнителен анализ на коефициентите на трудов травматизъм в строителния сектор по отделни видове строителни дейности за Република Турция и средно за ЕС през 2016 г. показва значително завишени нива на трудовия травматизъм в Република Турция.

3. Научни, научно-приложни и приложни приноси на дисертанта

Съгласен съм с предложените от докторанта приноси с научно-приложен и приложен характер като напълно ги приемам.

4. Мнения, препоръки и забележки

Считам, че дисертацията и автореферата са разработени професионално, на високо ниво с използване на сериозен математически апарат, в нужния обем и качество.

Позволете ми да направя следните препоръки към докторанта:

1. Да приложи усилията си за допълване на нормативната база на Република Турция с БУТ в зоните за отдых на строителния сектор.

2. Да разшири насоките на изследванията си по БУТ за други сектори на икономиката на Република Турция.

5. Заключение

Считам, че представеният дисертационен труд и авторефератът са разработени на необходимото ниво, с нужното качество и в достатъчен обем. Въз основа на изложеното, позовавайки се на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България – ЗРАСРБ (ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г., изм. ДВ, бр. 81 от 15.10.2010 г. и изм. ДВ, бр. 101 от 28.12.2010 г), Правилника към него и Инструкция № 6 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър“, давам **положителна оценка на дисертационния труд на Фърат Ертуш Ертюрк** за придобиване на ОНС „доктор“ в професионално направление „Архитектура, строителство и геодезия“, по докторска програма „Техника на безопасността на труда и противопожарна техника“.

Горепосоченото ми дава основание да предложа на **уважаемите членове на Научното жури** да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“ на **Фърат Ертуш Ертюрк**.

11.08.2017 г.

гр. Варна

Научен ръководител,
доц.д-р инж. Г. Паничаров...

